

za dnevom to istinito načelo pridigovati, da se le nezadolžene kmetije obdržati morejo, in da more ob enem dobiček donašati le tista nezadolžena kmetija, katero kmet sam s svojimi otroci pridno obdeluje. Pri našem kmetu je tudi to velika napaka, da on pozna navadno le dva stana, kmetskega in gosposkega; zato pusti ali doma svojega sina, da je kmet, kakor je on; ali ga pa da učiti za različnega gospoda. Eno kakor drugo ni pravo, v vsakem slučaju. Ako ga pusti čisto brez poduka, ostane neveden, neveden v vsem in tudi v umnem kmetovanju. Ako ga da pa učiti, zapravi mu v 8, 12 ali 16 letih — vse premoženje. Sinu je sicer pomagano, postal je morda visok gospod z mastno plačo; staršem in drugim otrokom pa gotovo ni, kajti postali so berači, katerim sin le malokedaj kakšno drobtinico vrže. Potrebujemo sicer Slovenci omikanih stanov, potrebujemo uradnikov, profesorjev in drugih gospodov, ki so vzeti iz naroda, iz kmetskega stanu; ali kaj, ko se ta gospoda le prevelikokrat narodu izneveri in na narod pozabi. Zato bi jaz kmetu, ki ima le majhna sredstva, svetoval, naj da svoje otroke rajše rokodelstva učiti. Rokodelcev je še premalo po Slovenskem, in marljivemu, poštenemu rokodelcu se še nikdar ni slabo godilo. Nemški pregovor: „Das Handwerk hat einen goldenen Boden“ (Rokodelstvo ima zlato dno) je še veno resničen. Ravno tako nam manjka domačih trgovcev, vsaj je žalibog dozdej vsa trgovina le v nemških, judovskih in laških rokah. Namesto, da kmet da enega samega sina po 8, 12 in 16 let v šolo, naj rajše 3 ali 4 svoje otroke pošilja po nekaj let v dobro ljudsko šolo, kjer naj se nekaj malega, a to temeljito naučé. Potem pa naj jih da, ako jih doma vseh prerediti ne bo mogel, rokodelstva, trgovine in družega učiti. Ako se bodo otroci kaj naučili, lažje bodo z majhno doto shajali in naslednik na očetovem gruntu naj bo kolikor mogoče čisto brez vseh dolgov. Le tako mu bode mogoče zemljišče obdržati in ga na enak način sinu izročiti. Da se torej naš kmet obvaruje pogina, treba je prvič državi, deželi in občinam odjenjati od svojih bremen; drugič je treba ljudstvo podučevati, a ne ga, kakor se dan danes kljubu tolikim omikanim stanovom godi, čisto brez poduka puščati. Po mojih mislih je kmet ravno v sedanjih dobi omike, svitlobe in svobode še le prav v temi. Kajti za pravi, jasni poduk se nikakor ne skrbi. Učitelj sme namreč le v šoli mej štirimi stenami malo, za nauk nekoliko sposobno deco učiti, in še tej sme le kakšen, najbolj nemški a bece, ali pa suhe teorije v glavo ubijati. Praktični nauki niso v planu, med ljudstvo učitelj ne sme stopiti, slovenski javno govoriti je celo velik greh. Duhovniku zopet je odločena največ le cerkev, kjer seveda je prostor samo za verske reči; delovanje njegovo zunaj cerkve se, kakor pri učitelju, ne dopada dotičnim duhovniškim gosposkam. No, urad-

niki pa, ti pa ljudstvo najmanj podučujejo. Oni le pisarijo in pisarijo — svojo ljubeznjivo nemščino, ali pa kregajo kmeta, ki želi slovenski odlok, ali ki se predrzne slovensko ulogo napraviti. Tako se pusti kmet revček, kmet davkoplačevalec v temi in nevednosti. Dokler ne bodo ljudski učitelji, duhovniki in uradniki pravi učniki našega ljudstva, katero je poduka tako zelo potrebno, ni pričakovati boljše prihodnosti.

Gospodarske stvari.

Spomladanska sejatev.

Pretečeno l. 1878. bilo je moko leto. Kmet-ski ljudje so vsled tega pretrpeli mnogo težav pri spravljanju pridelkov, ozimine pa na mnogih krajih čisto nič niso mogli spraviti pod zemljo. To se je godilo posebno tam, kder imajo težke, ilovnate njive. Prisiljeni so torej misliti na to, da spomladi posejajo prazna zemljišča. Jara pšenica in rž ni tako zdatna pri zrnu in slami, kakor ozimina, vendar letos bo dobro kazala vsem, kateri bodo hotli in mogli kaj jarine posejati. Nekaj utegnejo vendar dobička imeti, in v sili je nekaj malega vedno boljše, kakor pa nič. Za seme jarej pšenici je svetovati, da kmetovalci izberejo našo domačo štajersko pšenico premenjavko (Wechselweizen). Ta pšenična sorta lepo obrodi ali, kakor po nekod pravijo, dobro plenje, in se da sejati kot ozimina pa tudi kot jarina. V zrnu in slami le malo zaostaja za navadno pšenico resanico in golicno. Največ in najbolj jo sejejo v Rabskej dolini, okoli Feldbacha in Fehringa. Kdor pa te pšenice dobiti ne more, ta se vé bo mogel segnoti po navadnej jarej pšenici. Ona zahteva dobro pa močno zemljo, da zamore v kratkem času, nje-nej rasti odmerjenem, še dovolj krepko pognati in sad obrodi. Navadno jo torej sejejo v prabo, kder se je prešnjemu sadežu bilo dobro pognojilo, ali pa za deteljo. Če zemlja ni več močna, treba jo je pognojiti. Kdor zmore tukaj nekoliko koščene moke, ta bo lepo pšenico pridelal. Njivi za jaro pšenico je treba tudi mnogo vlage in je torej dolgotrajna suša jarej pšenici jednako škodljiva, kakor mráz na moko. Sejatev se mora tedaj mogoče rano storiti, da seme hitro in močno v stebila požene. Semena je treba, če se z roko seje, 2—3½ hektolitra na 1 hektar, če se pa s sejavno mašino vzporedoma seje, samo 1½—2 hektolitra. Kot seme za jaro rž priporočujejo štajersko pa tudi moravsko rž. Štajerska jara rž je po stebli in velikosti cele rastline precej podobna ozimini. Vendar plenje ali zda za ¼—⅓ menje. Jara rž je tudi potrebno mogoče rano sejati in zahteva od sejatve do obsteblovanja vlažno vreme. Kakor zim-ska zadovoljna je tudi jara rž z rahlo zemljo, ki pa mora tem močnej biti, čem bolj sušna je prst ali vreme. Izmed vse jarine daje rž največ slame in je v tem oziru priporoče vredna. Na-

posled omenimo še, kde se daje seme zanesljivo dobro dobiti, namreč v Gradcu pri grof H. Attems-seev semensorejske štaciji. Ta gospod je l. 1873. pri sv. Petru blizu Gradca ustanovil vrt in zavod, kder se prideluje, vzreja in dobiva seme vsakojakih gospodarskih rastlin. Ondi se tedaj dobi štajerska pšenica premenjavka (Wechselweizen), to pa 5 kilo po 1 fl. 50 kr. in 50 kilo po 10 fl. Dalje štajerske jare rži 5 kilo po 1 fl. 20 kr. in 50 kilo po 8 fl. Pogosto se priporočujejo razne in dobre sorte ovsia in ječmena za spreminjavo semena. Tudi takih sort seme se ondi dobi. Lepi štajerski beli oves (steirischer weisser Hafer) velja 5 kilo 1 fl. 20 kr. (50 kilo 8 fl.), jako rodovitni štajerski črni oves (steirischer, schwarzer Gebirgs-hafer) pa 5 kilo 1 fl. 20 kr. (10 kilo 8 g.) Oves iz Kanade v Ameriki s težkim zrnjem velja 5 kilo 1 fl. 50 kr. (10 kilo 9 fl.), orjaški oves iz Ligova 5 kilo 1 fl. 40 kr. (10 kilo 9 fl.) Lepega angleškega ječmena — Halletov Pedigree imenovanega — stane 5 kilo 2 fl. 25 kr. (10 kilo 12 fl. 25 kr.) Cena nastavljena za 5 kilo velja do množine 15 kilo, više od 15 kilo velja cena za 50 kilo nastavljena. Naročiti se zamore letos gledé navedenih sort samo do 25. marca. Najboljše je takoj naročiti. Adresa se naredi: An die gräf. H. Attems'sche Sammenkultur Station in St. Peter bei Graz. Plača se tako, da se znesek pri naročitvi uže priloži, ali po nakaznici (Postanweisung) pripošlje, ali proti poštnemu povzetju (Postnachnahme) plačilo obeča. Naročnik mora svoje ime natančno zapisati, potem kraj svojega stanovanja, bližnjo pošto ali železniško postajo. Seme je zanesljivo boljše, kakor pri drugih tržcih in semenskih prodajalcih.

Tudi zemlja ima svoje bolezni.

M. II. 5. Prevelika rahlost zemlje. Korenine se morejo le težko trdno poprijeti in so vedno v nevarnosti, da se posušé. Moč srkajoča se zemlji zmanjša, ubežni delki, ki se vsled razkrojitve iz gnoja narejajo, izpuhte brezkoristno v zrak, razkrojene mineralne snovi se v globino pogreznejo v one plasti zemlje, katerih tudi najdaljše korenine rastlin ne dosega več. Rastlina zagladi in zaostaja. — Pomočki so: Navažanje težke zemlje in prsti, valjanje polja o pravem času, posebno dobro se to delo opravi z železnim valjarjem z obročki, varčno oranje spomladi, omejenje žitne posejave, in začasno zasejanje trave ali gozda na takem polju. 6. Pomanjkanje hranivnih snovi, bodi si, da zemlji že sami po sebi hrane primanjkuje, kakor pešnati in apnati zemlji, bodi si, da se je dalj časa le sejalo in želo, pa nikdar ne gnojilo, po tako imenovani roparski obdelavi. Če le jedne tistih tvarin, ki so za življenje rastlinam potrebne, primanjkuje, tudi druge ne morejo nič opraviti, ko bi se tudi v prav obilni meri v zemlji nahajale.

Turšica in pesa po zaporednem pridelovanju iz zemlje „kali“ potegne, tedaj postane ta bolena vsled pomanjkanja kalija. Detelja in strneno silje potegne apno iz zemlje in jo stori boleno vsled pomanjkanja apna. Ako se žito prodá, da se njegovi ostanki v gnoju ne povrnejo na polje, premine iz zemlje fosforova kislina pa tudi gnjilec tako, da zemlja postane bolena vsled pomanjkanja fosforove kisline in gnjilca, kar redko listje in redko stauje silja kaže, da je zemlja potrebno mero gnjilca zgubila. Nekatere rastline so zadovoljne z redko raztopljeno hrano v vodi, one so tako rekoč zadovoljne s neslanim kropom, druge nasproti zahtevajo močno in krepko juho. Zato hoče lucerna več apna v zemlji, ko rúdeča detelja, espaseta pa zopet dosti več ko lucerna. Ječmen zahteva močnejšo zemljo ko rž, pšenica pa zopet močnejšo ko ječmen. — Pomočki so: pognojitev kakor vsi posamezne rastline zahtevajo, preiskavanje vsebine zemeljne, koliko ima raznih redivnih tvarin v sebi in slednjič prava menjava sadežev ali pravi sadežni kolobar.

M. Kako se napravi trpežno črnilo za železne peči. Občna je navada železne peči s posebnim pečnim črnilom počrnjevati. To se zgodi, ako se železna peč pomaže z vodo, v kateri je nekaj zdrobljenega grafitá ali vodnega olova pomešanega. Na to se peč s četico ali krtačo tako dolgo tere, da se svetiti začne. Ali brž ko se peč dobro razneti, se črna barva in tudi svetlost zgubi in peč postane ne lepo rujava. Pa tudi razne sorte pečnih lakov niso kaj prida, ker take maže, ko peč vroča postane, neprijeten duh v sobah razprostirajo in ljudi nadlegujejo. Boljše je črnilo, ki se takole napravi: Pomeša se nekaj saj z vodnim steklom tako, da je zmes kakor precej gost močnik. Ta maža se s krtačo po peči jednako merno razmaže in potem peč 24 ur pusti, da se posuši. Na to se grafitove moke v gumijevo vodo precej gosto nameša in s to mažo peč zopet kakor poprej na prvo mažo pomaže. Slednjič, ko se je tudi to posušilo, se peč s krtačo tere, da se začne svetiti.

„Prakt. Landw.“

Nova rastlina za krmo po latinskem imenovana: *Symphytum asperrimum*, se po novinah sedaj posebno hvali. Pravijo, ka obrodi prav izvrstno in se na leto po 5krat ženje. Na oralu se nje pridela 3krat več, kakor detelje. Krave njo prav rade jedó. Meseca aprila je prva žetev. Kdor želi ž njo poskusiti, ta se lahko obrne do c. k. učiteljišča v Kopru (Capodistria), kder se prodaja seme od 20 kr. naprej.

Konj prodalo se je od nas v tuje dežele l. 1876. vkup 37410 glav v vrednosti 9,240.000 fl. Vsled prepovedi konje izvažati l. 1877 se je konjska kupčija znatno skvarila. Lani so prepoved odpravili še le meseca avgusta tako, da se je potem prodalo 13.683 konj in 1259 žrebet.

Društvo za povzdigo perutninstva ali umnega izrejevanja pernate živadi osnovalo se je v Gradcu. To omenimo zato, da bi se naši slovenski kmeti začeli bolj zanimati za imenitno reč. Drugače jih bodo tudi tukaj Nemci prekosili!

Sejmovi na Štajerskem. 2. marca sv. Florijan na Laznici, Vransko; 3. marca Rače (konjski sejem), Lučane, Maribor (goveji in konjski sejem) Oplotnica; 6. marca sv. Peter pod sv. goro; 8. Pilštanj.

Sejmovi na Koroškem. 4. marca Gmind; 6. marca Špital; 12. marca Labod.

Dopisi.

Iz Ptuja. (Vinski sejem) slovesno počel bil je s povzetju prav primernim govorom, v kojim je g. dr. Strafela naglašal, da je glavna namera podvzetnikom pre bila: „s tem vinskim sejmom posebno tudi kmetskemu ljudstvu, ki ga je lanjskega leta Bog tak obilno blagoslovil, podati roko pomočnico, da bi zamoglo za one svoje pridelke tudi kake groše dobiti, in tako po mogočnosti ogniti se brezsrčnim odernom“ Res je namera: seznaniti kupce s posestniki nepokvarjenih vin, izpodrinoti židovske in krščene „popravljače“ božjega dara, in odstraniti sitne mešetarje, ki se vedno drznejše in nesramljiveje vtičejo med kupce in prodajalce, vse hvalevredna. Ta namera pa se na „prvem maloštajarskem vinskem sejmu“, tako so namreč dotični Ptujčani svojo podvzetje krstili, da na kratko rečem — nije dosegla. Premalo se je stvar razglasila in kam prenaglila. Le redko kateri kmet, imajoči dobro kapljico, je o tem „južnoštajarskem sejmu“ na tenko kaj zvedel in zato se ga tudi nije mogel udeležiti. V „Slov. Narodu“ bilo se je o njem še le 9. v „Gospodarju“ pa 13. t. m. par besed črhnilo. Kaj takega se mora začasno, na tenko in jasno razglasiti in razložiti. Zato se tudi kmeti, razve nekolikih iz ptujškega okraja, pored najbolje volje, niso mogli udeležiti tega južnoštajarskega vinskega sejma, ampak skoro samo Ptujčani in med njimi razumevaj le one, kateri bi ali za svoje kapljice silno željni groš dobili, ali pa napolnjene in naphane kleturine radi malo poizpraznili. Z največimi steklenicami pokazal se je bogati žganjar Kaiser. Čul sem dva stara Haložana pogovarjati se, da se cela reč le zato tak na jagmo delala, ker bi nekteri Ptujčani svoja vina radi kakor najhitreje drago prodali, pa od kmetov, ki so v stiskah, po prav nizkeji ceni kupovali, njim s penezi „vunpomagali“ in si kleti „za dobroto“ zopet napolnjevati. Dali sta pravo pogodila, kdo si ga ve? Tudi par Mariborčanov udeležilo se je južnoštajarskega sejma ali očitno le zato, da bi, imajoči zares izvrstne kapljice, Ptujčanom brce delili. Cena lanjskega vina, starega je bilo malo videti, bila je za zdajšnji

čas večjidel prenapeta. Tako zahteval je bogatin —egg za lanjsko haložko 17—20 fl. za hektoliter t. j. 95—112 fl. za štrinjak. (To se reče kupce za vselej zastrašiti in jih še bolj na Ogersko tiščati, ker se vina v Požunu hektoliter po 5—6 fl. v Tofalvi 5—6 fl. Vršacu rudeče po 6—9 fl. in Tokajsko po 15—16 fl. zdobi, kolikor le kdo boče. Ured.)

Koliko se je na tem „južnoštajarskem“, prav za prav le samo ptujčanskem, sejmu vina razprodalo, nemorem zanesljivo povedati. Če govorica: „Ptujčani se kaj radi malo pobahajo“, laže, tedaj bo se na železnici nekoliko tednov vse trlo, in druga ničesar ne vozilo, nego samo njihovo vino. Meni pa se je pravih kupcev pač šmeatano malo zdelo. Tujci so namreč svoja imena zapisovali v nalašč za to priliko pripravljeno knjigo. Iz teiste je razvidno, da je vsega 47 mož na „južnoštajarski“ vinski sejem prišlo. Gg. Kaiser in Wegschaidler trdita sicer na nekem posebno tiskanem listku, da še toliko različnega vina prej nikdar na izbor nije bilo. Ta pa se mi zdi uže le malo preveč kosmata; kajti 340 flašk pač le nije taka strašanska množina, da še bi svet kaj takega nikdar (in noch nie gebotener Auswahl) ne videl. Na zadnje še eno. V ponudnem katalogu, še le po sejmu iz tukajšnje židovske tiskarnice izišlem, vse mrgoli barbarskih pokvek v pravopisu slovenskih imen. Kdor izmed mestjanov je zaljubljen v svoj —egg, —igg, —agg, —itsch, —schitsch, —tschitsch, bodi mu. S polnim pravom sme pa se zahtevati, da se lepa in poštena imena slovenskih občin, vinskih gorie in njih posestnikov ne grdijo na tako svojevoljen in oduren način, kakor se v tem imeniku nahaja. Triči v tem namera ali pa magariško neznauje? Nadejajmo se, da bode se drugi južnoštajarski vinski sejem, kojemu želimo prav dober uspeh, tudi v tem obziru, kakor treba, popravil.

Iz Ljutomera. (Poziv.) Opozorujem vse naše gospodarje, da naj se potrudijo priti v sredo dne 12. marca zaran ob 9. uri k občeni skupščini kmetovalcev pri g. Vaupotiču v Ljutomeru. Boše namreč posvetovanje zavolje povzdige goveje živine našega okraja. Že lanskega leta smo imeli priliko, videti lepo govejo živino pri razstavi 16. sept. Najlepša živinčeta so imeli Ljutomerčani in Verženci; uzrok temu je, posebno v Ljutomeru, da so si že pred 10 leti priskrbeli plemenitnejših bikov. Dobro torej bode, če si občine, katere imajo bar travnike in njive za seno in krmo, priskrbijo za svoje krave dobrih bikov. Takšen bik ne zgubi svoje cene; če ni več za rabo, proda se mesarju in kupi se za ta denar drugi. Saj vsak zna, da so za nas prišli taki časove, kjer naša pšenica in tudi drugo zrnje nič ne velja in tudi ni pričakovati, da bi bilo kmalu drugače; kajti zamorske dožele, n. pr. Amerika, pošiljajo k nam v Evropo po nižejšji ceni, kakor nas doma stane; mi torej ne moremo z Amerikanci konkurirati (tekmovati) gledé žita. Pri nas ima zdaj zraven konj samo